

Экономические науки

УДК 334.724.6

Соболева-Терещенко Олена Анатоліївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів та економіки

Київський університет імені Бориса Грінченка

Соболева-Терещенко Елена Анатольевна

кандидат экономических наук,

доцент кафедры финансов и экономики

Киевский университет имени Бориса Гринченко

Sobolieva-Tereshchenko Olena

PhD in Economics, Associate Professor of the

Department of Finance and Economics

Kyiv Boris Grinchenko University

Гапотій Анастасія Олександрівна

студентка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Київського університету імені Бориса Грінченка

Гапотий Анастасия Александровна

студентка специальности «Финансы, банковское дело и страхование»

Киевский университет имени Бориса Гринченко

Наротії Anastasia

Master's Degree of Applicant "Finance, Banking and Insurance" of the

Kyiv Boris Grinchenko University

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ АНАЛИЗА ФИНАНСОВОГО

СОСТОЯНИЯ БЮДЖЕТНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ

METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF ANALYSIS OF THE FINANCIAL POSITION OF THE BUDGET INSTITUTION

Анотація. В статті розглянуто сутність та особливості методики аналізу фінансового стану бюджетної установи. Проведено аналіз фінансового стану бюджетної установи на прикладі Державної установи «Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці». Запропоновано систему показників, що використовують під час аналізу фінансової звітності, оцінці фінансового стану та результативності діяльності бюджетної установи. Наведено методику оцінки фінансової стійкості установи, яка відображає повноту та своєчасність отримання бюджетних асигнувань, а також вміння заробляти бюджетними установами фінансові ресурси самостійно в межах чинного законодавства.

Ключові слова: бюджетні установи, фінансовий аналіз, фінансовий стан, кошторис, фінансова стійкість, доходи, видатки, спеціальний фонд.

Аннотация. В статье рассмотрены сущность и особенности методики анализа финансового состояния бюджетного учреждения. Проведен анализ финансового состояния бюджетного учреждения на примере Государственного учреждения «Национальный научно-исследовательский институт промышленной безопасности и охраны труда». Предложена система показателей, которую используют при анализе финансовой отчетности, оценке финансового состояния и результативности деятельности бюджетного учреждения. Приведена методика оценки финансовой устойчивости учреждения, которая отражает полноту и своевременность получения бюджетных ассигнований, а также умение зарабатывать бюджетными учреждениями финансовые ресурсы самостоятельно в рамках действующего законодательства.

Ключевые слова: бюджетные учреждения, финансовый анализ, финансовое состояние, смета, финансовая устойчивость, доходы, расходы, специальный фонд.

Summary. *The article discusses the essence and features of the methodology for analyzing the financial condition of the budgetary institution. The analysis of the financial state of the budgetary institution on the example of the State institution "National Research Institute of Industrial Safety and Labor Protection" was conducted. Authors proposed system of indicators, which is used in the analysis of financial statements, assessment of the financial condition and performance of the budgetary institution. The methodology for assessing the financial sustainability of an institution is given, which reflects the completeness and timeliness of obtaining budget allocations, as well as the ability to earn financial resources by budgetary institutions independently within the limits of current legislation.*

Key words: *budget institutions, financial analysis, financial position, estimate, financial stability, income, expenses, special fund.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах вітчизняної економіки виникає необхідність раціонального використання наявних ресурсів та провадження ефективної діяльності підприємств, організацій та установ, що фінансуються з державного бюджету. Актуальність даної теми зумовлена тим, що для правильної та продуктивної роботи бюджетної установи необхідне проведення ефективної аналітичної діяльності, яка базується на детальнішому аналізі даних звітності, що відображає результати фінансової та господарської діяльності бюджетної установи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам проведення аналізу фінансового стану в бюджетних установах України присвячено ряд праць вітчизняних науковців, серед яких М. Болюх, А. Заросило, С.

Левицька, К. Назарова, Т. Чередниченко, які присвятили свої дослідження методиці аналізу фінансово-господарської діяльності бюджетних установ. В інших дослідженнях автори більш детально вивчають особливості аналізу в установах різних галузей та за напрямками аналізу. Однак попри численні дослідження дане питання на сьогоднішній час не одержало достатнього висвітлення.

Мета статті. Основною метою статті є з'ясування методичного інструментарію проведення аналізу фінансового стану бюджетної установи на прикладі Державної установи «Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці» (ДУ «ННДПБОП») за даними фінансової та бюджетної звітності.

Результати дослідження. Бюджетні установи є первинною ланкою галузей невиробничої сфери, де щоденно відбуваються численні господарські операції, що вносять зміни до складу та розміщення господарських засобів і джерел їх утворення, використання яких потребує ретельного контролю.

Для з'ясування проблеми, поставленої у цій статті, насамперед маємо за необхідність в'яснити значення терміну «бюджетна установа». За Бюджетним кодексом України, бюджетними установами є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету [1].

Фінансово-господарська діяльність бюджетних установ характеризується деякими особливостями, які впливають на методику й організацію господарської діяльності цих установ (рис. 1).

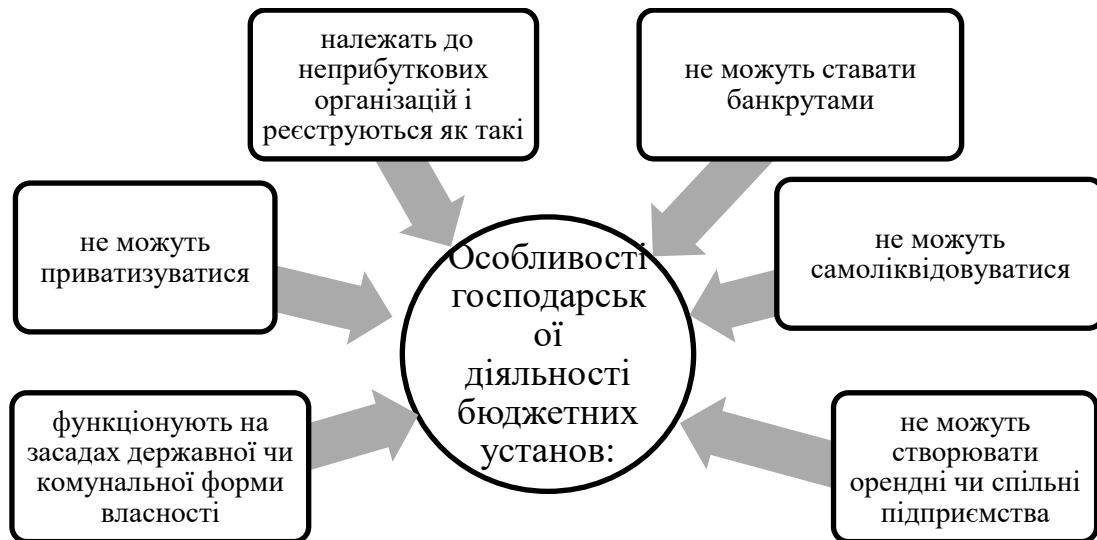

Рис. 1. Особливості господарської діяльності бюджетних установ [2, с. 47].

Фінансовий стан бюджетної установи – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин бюджетної установи, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають надходження, наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів спеціального і загального фонду [3, с. 65].

Оцінка фінансового стану - невід'ємна частина фінансового аналізу без якого неможливе раціональне ведення господарства будь-якого суб'єкта господарювання. Щодо основних напрямків та методики здійснення фінансового аналізу, то, слід зазначити, що в сучасних економічних умовах відсутня єдина універсальна методика оцінки фінансового стану. Це пояснюється тим, що фінансовий аналіз може проводитись різними суб'єктами, які мають різноспрямовані цілі, що й відображається на напрямках та інструментах оцінки фінансового стану [7, с. 131].

Фінансова звітність бюджетних установ може слугувати інформаційною базою для оцінки фінансового стану такого суб'єкту.

Також важливим джерелом інформації є кошториси та звіти про їх виконання за звітний період [4, с. 769].

Основними завданнями аналізу фінансового стану бюджетної організації є: дослідження фінансової стійкості підприємства; дослідження ефективності використання майна (капіталу), забезпечення організації власними оборотними коштами; об'єктивне оцінювання динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стабільності організації; оцінювання становища суб'єкта господарювання на ринку та кількісне оцінювання його конкурентоспроможності; визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Для аналізу діяльності бюджетної установи необхідно використовувати спеціальну методику, засновану на класичному аналізі фінансового стану з використанням моментів, що враховують особливості українських бюджетних організацій [3, с. 65]. Таким чином, аналіз фінансового стану бюджетної установи проводиться в декілька етапів, серед яких необхідно виділити:

- аналіз джерел фінансування бюджетних установ, визначення величини дефіциту або профіциту та факторів, що його викликали
- аналіз результатів використання кошторису доходів та витрат бюджетних установ
- аналіз та оцінка фінансового стану бюджетної установи, під час якого розраховуються показники ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, аналізується дебіторська та кредиторська заборгованість, а також оцінюються результати діяльності суб'єкта господарювання.
- узагальнення результатів аналізу фінансового стану та розробка подальших заходів щодо підвищення ефективності роботи бюджетної установи, а також контроль за їх виконанням.

Порядок здійснення аналізу фінансового стану бюджетної установи наведено на рис. 2.

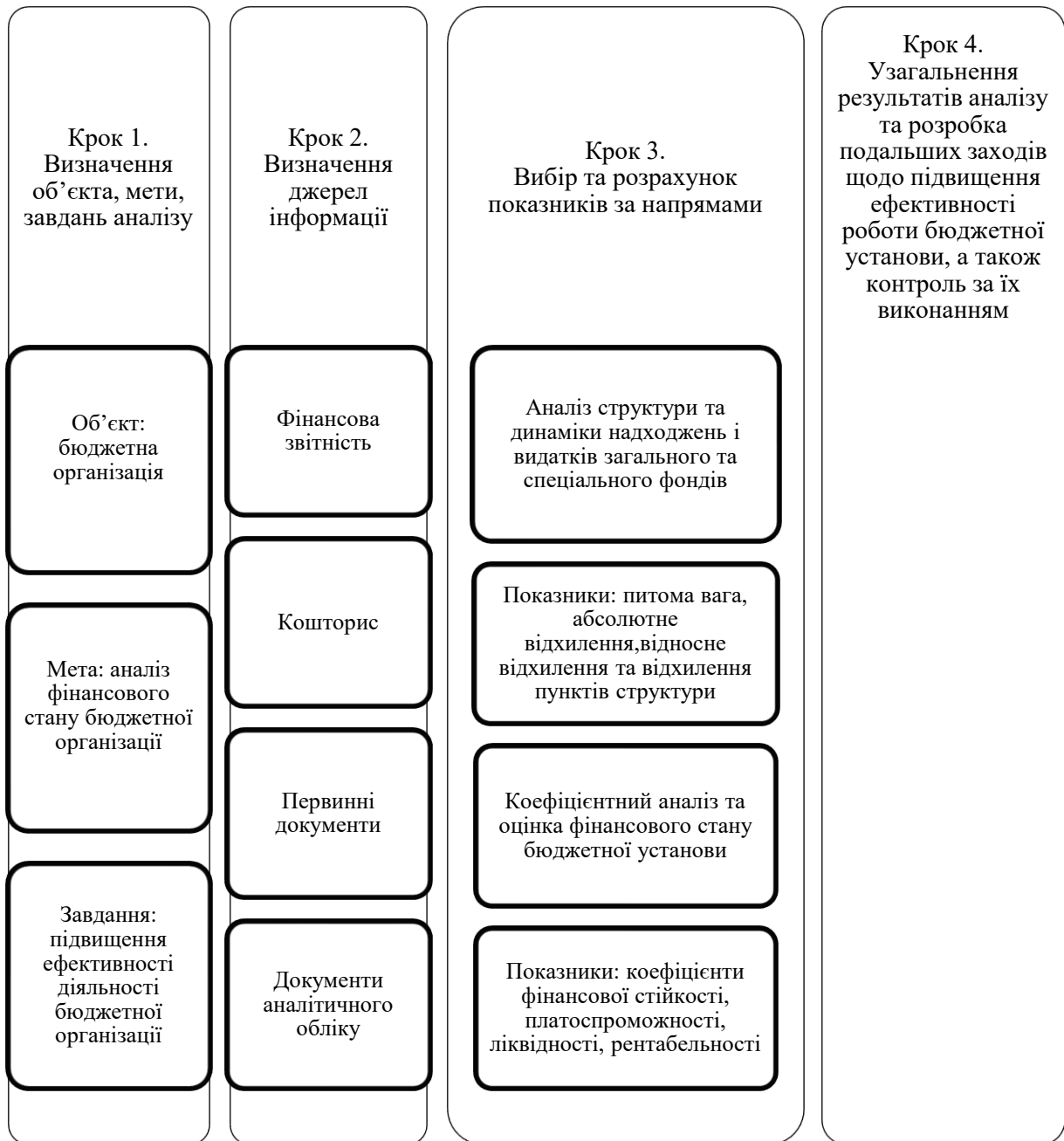

Рис. 2. Методичні засади здійснення аналізу фінансового стану бюджетної установи

Джерело: розроблено авторами на основі [2-8]

Застосування ключових аспектів методики аналізу виконання кошторису застосуємо на прикладі даних бюджетної звітності ДУ «ННДПБОП» за 2017 рік, зазначена установа є науково-дослідним

інститутом та фінансується з державного бюджету України, головним розпорядником бюджетних коштів виступає Міністерства соціальної політики. Проаналізуємо планові показники кошторису видатків інституту за 2017 рік наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз показників кошторису видатків ДУ «ННДШБОП на 2017 р.

Показники	КЕК В	Загальний фонд (Зф), грн.	Спеціальний фонд (Сф), грн.	Частка Зф, %	Частка Сф, %
Оплата праці	2110	3 920 164	1 947 600	66,8	33,2
Нарахування на оплату праці	2120	862 436	428 500	66,8	33,2
Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	2210	0	70 300	0,0	100,0
Оплата послуг (крім комунальних)	2240	0	409 100	0,0	100,0
Видатки на відрядження	2250	0	23 600	0,0	100,0
Оплата теплопостачання	2271	0	199 900	0,0	100,0
Оплата водопостачання та водовідведення	2272	0	13 000	0,0	100,0
Оплата електроенергії	2273	0	216 800	0,0	100,0
Оплата природного газу	2274	0	166 400	0,0	100,0
Дослідження і розробки	2281	0	108 100	0,0	100,0
Інші поточні видатки	2800	0	416 700	0,0	100,0
Разом	X	4 782 000	4 000 000	54,4	45,6

Джерело: розроблено авторами за даними бюджетної звітності

За даними проведеного аналізу можна зробити висновок, що 54,4% необхідних видатків інституту планувалося здійснити за рахунок асигнувань державного бюджету, решту 45,6% – за рахунок коштів спеціального фонду, що формується від надання платних послуг інститутом. Частка загального фонду в витратах на оплату праці та соціальні заходи становить 66,8 %, за рахунок спецфонду – 33,2 %. Придбання матеріальних цінностей на 100% здійснюється за рахунок спеціального фонду та становить незначну частку в структурі видатків, що свідчить про явну недостатність фінансування даної статті видатків. За

КЕКВ 2240 «Оплата послуг (крім комунальних)» здійснюється зазвичай оплата телекомунікаційних послуг, вивіз сміття, оплата доступу в Інтернет, обслуговування програмного забезпечення, тобто всі види послуг, окрім тих, що фінансуються за КЕКВ 2270 «Оплата комунальних послуг та енергоносіїв». За даними кошторису, 100% таких видатків фінансується за рахунок спеціального фонду.

Важливим елементом аналізу кошторису є аналіз його фактичного виконання та виявлення відхилень. Розглянемо показники виконання кошторису видатків спеціального фонду ДУ «ННДІПБОП» за 2017 рік (таблиця 2).

Таблиця 2

Аналіз виконання кошторису видатків за спеціальним фондом у 2017 р.

Стаття видатків	КЕКВ	За кошторисом		Фактичні видатки		Відхилення, + (-)	
		Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
Оплата праці	2110	1 947,6	48,7	1580,2	43,1	-367,4	-5,6
Нарахування на оплату праці	2120	428,5	10,7	330,9	9,0	-97,6	-1,7
Предмети, матеріали, обладнання, інвентар	2210	70,3	1,8	219,4	6,0	149,1	4,2
Оплата послуг (крім комунальних)	2240	409,1	10,2	641,1	17,5	232,0	7,3
Видатки на відрядження	2250	23,6	0,6	6,0	0,2	-17,6	-0,4
Оплата теплопостачання	2271	199,9	5,0	80,2	2,2	-119,7	-2,8
Оплата водопостачання та водовідведення	2272	13,0	0,3	11,5	0,3	-1,5	0,0
Оплата електроенергії	2273	216,8	5,4	67,9	1,9	-148,9	-3,6
Оплата природного газу	2274	166,4	4,2	57,3	1,6	-109,1	-2,6
Дослідження і розробки	2281	108,1	2,7	68,1	1,9	-40,0	-0,8
Інші поточні видатки	2800	416,7	10,4	602,6	16,4	185,9	6,0
Разом	X	4000,0	100	3665,1	100	-334,9	X

Джерело: розроблено авторами за даними бюджетної звітності

Отже, кошторис видатків спеціального фонду інституту недовиконаний майже за всіма статтями. Найбільше недовиконання кошторису спостерігається традиційно за такими статтями видатків, як за

КЕКВ 2270 «Оплата комунальних послуг та енергоносіїв», а саме : оплата теплопостачання (-119,7%), оплата електроенергії (-148,9%), Оплата природного газу (109,1%), а також оплата праці (-367,4%) та нарахування на неї (-97,6%).

Для оцінки та аналізу фінансового стану бюджетних установ пропонується визначати показники, адаптовані для застосування суб'єктами державного сектору та розрахунок яких ґрунтується на використанні даних балансу за формою 1-дс.

У процесі аналізу використовують відносні показники (коефіцієнти) фінансового стану підприємства. Розраховані коефіцієнти за звітний період порівнюють з їх нормативним рівнем, із відповідними показниками за попередні періоди та на аналогічних установах. На основі отриманих результатів визначають рівень фінансового стану, слабкі і сильні сторони діяльності установи [5, с. 517]. Методика розрахунку найбільш використовуваних показників наведена у табл. 3.

Таблиця 3

Методика розрахунку показників фінансового стану бюджетної установи

Коефіцієнт	Коротка характеристика	Методика розрахунку
Загальної ліквідності	Показує, яка частка поточних зобов'язань та забезпечень може бути погашена оборотними активами	$\frac{\text{Оборотні Активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
Поточної ліквідності	Характеризує достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року	$\frac{\text{Поточно дебіторська заборгованість та грошові кошти}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
Негайної ліквідності	Характеризує готовність негайно ліквідувати короткострокову заборгованість	$\frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
Фінансової стабільності	Значення коефіцієнта вказує, яку частку активів установа здатна фінансувати за рахунок постійного капіталу і капіталу, залученого на довгостроковій основі	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Зобов'язання}}$
Фінансування	Характеризує виникнення фінансового ризику в діяльності установи.	$\frac{\text{Зобов'язання}}{\text{Власний капітал}}$

Коефіцієнт	Коротка характеристика	Методика розрахунку
Фінансової незалежності (автономії)	Показує частку власного капіталу у сукупних джерелах фінансування або частку чистих активів у сукупному майні установи	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$
Залежності від довгострокових зобов'язань	Зростання цього показника обумовлює збільшення частки позичених коштів у фінансування установи	$\frac{\text{Довгострокові зобов'язання}}{\text{Власний капітал}}$
Маневреності власного капіталу	Показник показує, яке частина власного капіталу використовується для фінансування по точної діяльності	$\frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Власний капітал}}$
Обороту власного капіталу	Показник ділової активності, який демонструє ефективність управління власним капіталом установи	$\frac{\text{Доходи установи}}{\text{Середній власний капітал}}$

Джерело: розроблено авторами на основі [4, с. 769; 5, с. 517, 8, с. 230].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз фінансового стану бюджетної установи є одним із найважливіших елементів прийняття ефективних управлінських рішень, адже завдяки аналізу можна здійснити кількісну та якісну характеристику змін та відхилень від планових показників, а також з'ясувати причини даних відхилень та виявити резерви підвищення ефективності діяльності бюджетної установи.

В статті проведена коротка характеристика бюджетних установ, визначено особливості їх діяльності, також окремо розглянуті теоретичні основи аналізу фінансового стану бюджетної установи, а саме мета, завдання, перелік методів і прийомів та основні етапи аналізу за основними показниками. Аргументовано необхідність проведення аналізу діяльності установ, які фінансуються за рахунок коштів державного бюджету України.

Аналіз, проведений на прикладі конкретної бюджетної установи з використанням її фінансової та бюджетної звітності, дозволив обґрунтувати доцільність окремих його етапів. Обґрунтовано, що доходи

одержувачів бюджетних коштів можна аналізувати в розрізі джерел отримання. В межах аналізу видатків може бути проведений аналіз виконання кошторисів видатків за загальним та спеціальним фондом.

Обґрунтовано значення аналізу, який дозволяє здійснити кількісну та якісну характеристику змін, з'ясувати причини відхилень від планових показників, виявити резерви підвищення ефективності діяльності установи, а отже є дієвим способом контролю за ефективним та раціональним використанням бюджетних коштів.

Кожен етап запропонованого алгоритму дослідження фінансового стану бюджетної організації присутній як самостійний блок, що вимагає більш глибокої деталізації і пророблення. Результати, які отримані на окремих етапах, можуть бути економічно значимі як самі по собі, так і для використання в якості вихідних даних для подальшого аналізу.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Вишнівецька А.А. Особливості аналізу діяльності бюджетних установ / А.А. Вишнівецька // Збірник наукових робіт "Управління розвитком". – 2014. – № 4(167). – С. 46-49
3. Зуб М.О. Особливості аналізу фінансової стійкості та ліквідності бюджетних установ / М. О. Зуб // Управління розвитком. - 2014. - № 4. - С. 64-67.
4. Кемарська Л.Г. Особливості аналізу фінансової звітності суб'єктів державного сектору / Л.Г. Кемарська // Бухгалтерський облік та аудит. – 2017. – № 8.– С. 768-774.
5. Стригуль, Л. С. Економіко-методичне забезпечення оцінки достатності фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах господарювання

- [Електронний ресурс] / Л. С. Стригуль // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 10. – С. 516–520.
6. Шаповал А.С. Методика економічного аналізу виконання кошторису бюджетних установ / «Молодий вчений». - № 3 (30). - березень, 2016 р. – С. 234-238.
 7. Штимер Л. До питання фінансового аналізу діяльності установ державного сектору економіки / Л. Штимер // Економічний форум. – 2016. – № 2. – С. 329–338.
 8. Соболева-Терещенко О. А., Гапотій А.О. Комплексна оцінка виконання кошторису організацій, що фінансуються за рахунок місцевих бюджетів / О.А. Соболева-Терещенко, А.О. Гапотій // Фінансові механізми інноваційного економічного розвитку України в умовах євроінтеграції: матеріали II науково-практичної конференції, 2018. – С. 228-233.

References

1. Bjudzhetnyj kodeks Ukraïny vid 08.07.2010 r. № 2456-VI [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Vyshnivecjka A.A. Osoblyvosti analizu dijajlnosti bjudzhetnykh ustanov. / A.A. Vyshnivecjka // Zbirnyk naukovykh robit "Upravlinnja rozvytkom". – 2014. – № 4(167). – S. 46-49.
3. Zub M.O. Osoblyvosti analizu finansovoji stijkosti ta likvidnosti bjudzhetnykh ustanov / M. O. Zub // Upravlinnja rozvytkom. - 2014. - № 4. - S. 64-67.
4. Kemarsjka L.Gh. Osoblyvosti analizu finansovoji zvitnosti sub'ektiv derzhavnogho sektoru / L.Gh. Kemarsjka // Bukhghaltersjkyj oblik ta audyt. – 2017. – № 8.– S. 768-774 .
5. Stryghulj, L. S. Ekonomiko–metodychne zabezpechennja ocinky dostatnosti finansovykh resursiv pidpryjemstva v suchasnykh umovakh

- ghospodarjuvannja [Elektronnyj resurs] / L. S. Stryghulj // Ghlobaljni ta nacionaljni problemy ekonomiky. – 2016. – № 10. – S. 516–520.
6. Shapoval A.S. Metodyka ekonomichnogho analizu vykonannja koshtorysu bjudzhetnykh ustanov/ «Molodyj vchenyj». - № 3 (30). - berezenj, 2016 r. - S. 234-238.
 7. Shtymer L. Do pytannja finansovogho analizu dijajnosti ustanov derzhavnogho sektoru ekonomiky / L. Shtymer // Ekonomichnyj forum. – 2016. – № 2. – S. 329–338.
 8. Sobolieva-Tereshchenko A. A., Gapotiy A.A. Kompleksnaya otsenka vpolneniya smety organizatsiy, finansiruyemykh za schet mestnykh byudzhetrov / O.A. Soboleva-Tereshchenko, A.A. Gapotiy // Finansovyie mekhanizmy innovatsionnogo ekonomicheskogo razvitiya Ukrainy v usloviyakh yevrointegratsii: materialy II nauchno-prakticheskoy konferentsii, 2018. - S. 228-233.